

І.О. Білецька

*докт. пед. наук, професор кафедри
теорії та практики іноземних мов,
Уманський державний педагогічний
університет імені Павла Тичини*

СТАНДАРТИЗАЦІЯ ІНШОМОВНОЇ ОСВІТИ В ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ США

Інтеграційні тенденції в освіті спонукають фахівців до вивчення зарубіжного освітнього досвіду, в якому серйозної теоретичної і практичної розробки набула проблема навчання сучасних (іноземних) мов.

Досвід США є корисним для вітчизняної практики з огляду на те, що впродовж останніх десятиріч навчання іноземних мов у цій країні характеризувалося впровадженням національних стандартів та стандартів у середній загальноосвітній школі, прагненням, що, на наш погляд, забезпечує безперервність освіти, наступність змісту, зв'язок між загальною середньою та вищою освітою в сучасних умовах.

Американські науковці значною мірою приділяють увагу різним аспектам розвитку іноземної освіти в цілому та проблемам її стандартизації зокрема. Так, Е. Зейдель, О. Оришкевич, У. Чайлдерс розглянули стан викладання деяких іноземних мов у певний історичний період в США. Б. Блум, Н. Граунлунд, Дж. Келлер висвітлили питання розробки курикулуму, а К. Брумфіт, Д. Ньюман, У. Разерфорд, Д. Уілкінз та М. Фіночіаро – питання розробки навчальних програм мовних курсів.

На сьогоднішній день у США загострилась проблема стандартизації загальної середньої освіти. Створення нових стандартів повинно забезпечити врахування регіональних особливостей штатів та особливостей навчальних закладів, тобто варіативність змісту освіти, а також встановити достатній мінімум освіти на федеральному рівні. Газета

«Вашингтон пост» опублікувала інформацію (1.06.09) про план підготовки загальних стандартів освіти, який підтримали 46 штатів США та округ Колумбія. Міністр освіти США Арні Данкан (Arne Duncan) підкреслив своє схвальне ставлення до стандартизації системи освіти країни. Проте концепція загальних державних стандартів тривалий час не сприймалася суспільством серйозно, але з часом ставлення змінилося. Педагоги почали розуміти, що необхідно підтримати нові зміни.

У підписаній 31 березня 1994 року президентом Б. Клінтоном програмі «Цілі 2000: Закон про освіту» зазначалося про створення Національних освітніх стандартів і Комісії з удосконалення (Improvement Council), щоб з'ясувати зміст та рівень дотримання стандартів, які використовуються штатами, і створити національні стандарти. Ця новостворена комісія повинна була співпрацювати з раніше створеною Національною комісією з освітніх стандартів (National Council of Education Standards). Під керівництвом Національної комісії з освітніх стандартів федеральний уряд виділив фінанси кільком організаціям на створення стандартів («стандарт – це загальноприйнята норма, що використовується для оцінювання якості», «національний освітній стандарт – це сукупність чітко визначених нормативних вимог до змісту навчальних програм, обов'язкового мінімуму знань та вмінь школярів» [1, с. 131].

У 1993 році коаліція з чотирьох мовних організацій – Американська рада з навчання іноземних мов (the American Council of the Teaching of Foreign Languages), Американська асоціація учителів французької мови (the American Association of Teachers of French), Американська асоціація учителів німецької мови (the American Association of Teachers of German), Американська асоціація учителів іспанської та португальської мов (the American Association of Teachers of Spanish and Portuguese) – одержала фінансування від Департаменту освіти США і Національного фонду для гуманітарних наук з метою створення стандартів з навчання іноземних мов

для усіх класів державної школи [3].

Це була сьома і остання навчальна дисципліна, яка отримала федеральну підтримку для розвитку державних стандартів, що виступало одним із завдань освітньої ініціативи «Америка 2000» [2]. Комісія у складі одинадцяти осіб – представників різних мов, рівнів навчання, моделей програм і географічних регіонів взяла на себе зобов'язання протягом трьох років визначити зміст стандартів – що учні повинні знати і вміти – з навчання іноземних мов. Остаточний документ, Стандарти для вивчення іноземної мови: підготовка до XXI століття (Standards for Foreign Language Learning: Preparing for the 21st Century) [4], уперше опублікований у 1996 році, представляє безпрецедентну єдність освітян, бізнесових керівників, уряду і громадськості щодо визначення ролі навчання іноземних мов в американській освіті. Цей документ використовується учителями, адміністраторами та авторами навчальних планів як на державному, так і місцевому рівнях з метою вдосконалення процесу навчання іноземних мов у державних школах. Зараз функціонує нове третє видання Стандартів вивчення іноземних мов у XXI столітті, перероблене з урахуванням стандартів з арабської мови.

Американська рада з навчання іноземних мов відіграла провідну роль у спільному проекті, який відповідав за розвиток змісту національних стандартів з навчання іноземних мов. Цей проект продовжує діяти, зосереджуючись у даний час на професійних стандартах та розвитку програм і публікацій, які беруть участь у реалізації стандартів по всій країні.

У Стандартах не аналізується сучасний стан навчання іноземних мов у США. Поряд з тим, що цей документ відображає найкращу навчальну практику, він не зазначає, якого рівня досягає більшість учнів у результаті вивчення іноземної мови. Як зазначено у самих Стандартах, їх не можна зреалізувати за короткий термін, скоріше за все, вони визначають еталон, з яким порівнюватимуться досягнення у майбутньому.

Стандарти – це не супровід до навчального плану. Хоча вони й демонструють досвід застосування навчальної програми, необхідної для досягнення учнями цих стандартів, і містять зразок неперервного тривалого навчання, яке починається у початкових класах, продовжується у середній школі та далі, вони не описують зміст самого курсу і не рекомендують послідовність вивчення матеріалу. Державні стандарти повинні застосовуватися разом зі стандартами, які функціонують на рівні штату, місцевими стандартами та навчальним планом, щоб визначити найкращі підходи і можливі результати в конкретних округах та школах.

У Стандартах вивчення іноземних мов виділено п'ять основних цілей (The five C's of foreign language education):

1) спілкування іншою мовою, окрім англійської (Communication) – навчання спілкуванню виступає центральним завданням при вивченні іноземної мови, оскільки воно зреалізовується через усне і писемне мовлення;

2) отримання знань про інші культури та їх розуміння (Culture) – через вивчення інших мов учні отримують знання про культуру народу, мову якого вивчають, і, фактично, насправді не можливо оволодіти мовою без розуміння культурного контексту, в якому функціонує мова;

3) зв'язок з іншими дисциплінами та набуттям інформації (Connection) – вивчення мов передбачає зв'язки з іншими галузями знань, що може бути непритаманним для одномовного мовця, що спілкується лише англійською мовою;

4) розуміння природи мови і культури (Comparison) – здійснюючи порівняльний аналіз мови, яка вивчається, учні занурюються у її природу і зміст культури та усвідомлюють, що існують багаточисленні шляхи сприйняття світу;

5) взаємодія у багатомовному суспільстві у своїй країні та у всьому світі – разом узяті всі попередньо перераховані елементи дають можливість учням, які вивчають мови, взаємодіяти у багатомовному

суспільстві, діючи відповідно до особливостей тієї чи іншої культури (Communities).

У державних стандартах з іноземних мов зазначено, що всі лінгвістичні та соціальні знання, необхідні для ефективної міжлюдської взаємодії, можна виразити наступними словами: «Знати як, коли і чому сказати щось комусь» (Knowing how, when, and why to say what to whom). Раніше навчання іноземних мов здебільшого зосереджувалось на «як» (граматика) сказати «щось» (вокабуляр). Хоча ці компоненти вивчення мови є дійсно дуже важливими, сучасним принципом організації навчання іноземних мов є спілкування, яке також відображає такі позиції з висловлювання, як «чому», «кому» і «коли». Таким чином, допоки граматики і вокабуляр є важливими знаряддями для спілкування, це є набуттям навичок спілкування на необхідному і відповідному рівні з тими, хто розмовляє іншими мовами, в чому і полягає на сьогодні основна мета навчання іноземних мов.

Далі у Стандартах подаються у скороченому вигляді завдання, вимоги і чого повинні навчитись учні четвертого, восьмого та дванадцятого класів відповідно до кожної з п'яти основних цілей.

На нашу думку, необхідно ще раз підкреслити, що Стандарти вивчення іноземної мови: підготовка до XXI століття призначені для широкої аудиторії: педагогів, керівників освітніх установ, громадськості, батьків та учнів і переслідують багато цілей. Ці документи не є навчальними планами з курсу іноземної мови (сучасної чи класичної), це не рекомендації для щоденного поурочного планування; у них не визначається методологія, засоби і форми навчання. У них лише вказується призначення, а не шлях виконання. У Стандартах, як засвідчила їх змістова характеристика, зазначається, що учні повинні знати і вміти. Їх обробка на рівні конкретного штату визначає навчальний план та програмний зміст. Місцевий навчальний план далі визначає зміст курсу з іноземної мови. Поурочне планування адаптує навчальну програму, визначаючи

необхідний навчальний матеріал, активні й ефективні види діяльності, які необхідно застосовувати на занятті з іноземної мови.

Таким чином, національні стандарти виступають лише підґрунтям для розроблення кожним штатом своїх власних. Позитивним елементом є багатогранність такої освіти та врахування місцевих особливостей. Але, з іншого боку, у зв'язку з тим, що зміст програм і навчальних планів, а також обов'язкові вміння і навички для учнів встановлюються на рівні кожного окремого штату, це досить часто призводить до зниження вимог до навчальних досягнень учнів та професійної діяльності вчителів і стає причиною низького рівня підготовки випускників шкіл.

Отже, стандарти у вивченні іноземних мов у XXI столітті передбачають: 1) формування комунікативної компетенції через розвиток міжособистісних, інтерактивних і презентаційних мовленнєвих умінь; 2) формування соціокультурної компетенції через розуміння різних аспектів культури країни, мова якої вивчається; 3) розвиток міждисциплінарних зв'язків та інформаційної культури засобами іноземної мови; 4) порівняльний аналіз іноземної мови і культури з рідною; 5) участь у діяльності багатомовної спільноти у школі і поза школою, а також готовність до освіти впродовж життя засобами іноземної мови.

Допоки метою створення держстандартів буде покращення учнівських досягнень, доти продовжуватиметься залучення федерального уряду до розвитку навчального плану. Це дає можливість держстандартам постійно змінюватись, відповідаючи новим національним завданням, які визначаються політиками.

Література

1. Вульфсон Б. Л. Стратегия развития образования на Западе на пороге XXI века / Б. Л. Вульфсон. – М. : Изд-во УРАО, 1999. – 208 с.

2. America-2000 : an education strategy. – Washington : U.S. Gov. Printing Office, 1991. – 34 p.

3. American Council on the Teaching of Foreign Languages. Standards for language and culture learning. – Hastings-on-Hudson, NY, 1995. – 146 p.

4. National Standards for Foreign language education. Preparing for 21st Century [Электрон. ресурс]. – Режим доступа : www.actfl.org/i4a/pages/index.cfm?pageid=3392.